

ANA TEMA¹

Sözleşme'nin 8 ve 10. maddeleri ile 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi Mahkeme içtihadında avukatların hakları

(Son güncelleme tarihi: 31 Ağustos 2025)

Giriş²

İlk olarak, terminoloji ile ilgili birkaç kelime edilecek olursa, Fransızca bir terim olan “*avocat*” (avukat), Baro üyeleri için kullanırken, “*juriste*” (hukukçu) avukat için daha geniş bir terimdir (ve *défenseur* müdafî için kullanılmaktadır³). İngilizcede *avukat (lawyer)*, *hukuk danışmanı (legal adviser)* ve genel anlamda, *(yasal) müdafî (legal counsel)* ve *dava vekili (advocate)* ile birlikte genel bir terim olsa da, çeşitli özel tanımlamalar yer almaktadır. Bazı yargı sistemlerinde, mesleğe ilişkin yalnızca tek bir ünvan olabilirken, diğerlerinde savunma hakkına sahip avukatlar (müvekkillerini mahkemede, “kürsüde” temsil edenler) ile danışmanlık rolü üstlenenler arasında bir ayrım vardır. Anglosakson hukukuna tabi bazı yargı sistemlerinde, - danışma avukatı - *barrister* ve - duruşma avukatı - *solicitor* (İngiltere, Galler ve İrlanda) veya - mahkemede müvekkili temsil eden - *advocate*⁴ ve *solicitor* (İskoçya, Kanal Adaları) terimleri kullanılırken, diğer yargı sistemlerinde herhangi bir ayrım bulunmamaktadır. Örn; [avukat için] Kıbrıs ve Malta'da *advocate* ve Kuzey Amerika'da *attorney* terimleri kullanılmaktadır. Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin diğer dillerine ilişkin olarak kullanılan tercüme, gerektiğinde bir ayrım yapılarak yukarıdaki ifadeler arasında farklılık gösterme eğilimdedir⁵. Kendi yargı sistemlerinde avukatlık mesleğini icra etmeye ve yasal tavsiye veya yardım sağlamaya yetkili olanları ve hangi koşullar altında bu yetkiye sahip olduğunu belirlemek Devletlerin görevidir (*Kruglov ve Diğerleri /Rusya*, 2020, § 137).

Demokratik bir toplumda - davacıları savunma ve halkın mahkemelerin işlemlerine yönelik güvenini sağlama - konusundaki temel rolleri dikkate alındığında, avukatlar, adaletin tecelli ettirilmesinde

¹ Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır.

² Bu giriş (birinci paragraf), Fransızca versiyonun tam tercümesi olmayıp, İngilizce okurlar için yeniden düzenlenmiştir.

³ Fransa'da avukatlık mesleği, önceden, tek bir meslek oluşturmak için kaldırılıp “*avocat*” terimiyle birleştirilmeden önce “*conseil juridique*” (müdafî) ve “*avoué*” (dava vekili) ünvanlarını içeriyordu.

⁴ Yukarıda belirtilen yargı sistemlerinde *advocate (dava vekili)* halen Baro üyesi olmakla birlikte, *barrister* (danışma avukatı) olarak adlandırılmamaktadır. Bununla birlikte, İngiltere ve Galler'de, “*advocate*” terimi çeşitli bağlamlarda daha genel anlamda kullanılmaktadır.

⁵ Örneğin, Ukrayna ve Rusya'da, “*advocate*” (dava vekili) müvekkilleri mahkemede temsil eden bir baro üyesidir ve diğerleri için “*lawyer*” (avukat) veya “*legal adviser*” (hukuk danışmanı) terimi kullanılmaktadır. Ancak Hırvatistan'da tek bir mesleğe yönelik olarak “*advocate*” terimi kullanılmaktadır.

kendilerine merkezi bir konum sağlayan Sözleşme kapsamında özel ve ayrıcalıklı bir statüye sahiptir. Avukatlar, adaletin doğru bir biçimde tecelli ettirilmesine ve dolayısıyla halkın buna yönelik güveninin sağlanmasına katkıda bulunmaktadır (bk. örneğin *Rodriguez Ravelo/İspanya*, 2016, § 40).

Bu özel statü, avukat-müvekkil iletişiminin gizliliğinin daha fazla korunmasını (8. madde), mahkemede kullanılan argümanlara ilişkin belirli bir serbestliği (10. madde) ve avukatların mal varlıklarının korunmasını (1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi) gerektirmektedir.

Avukatlara yönelik Sözleşme koruması, özellikle, adli soruşturmaların gizliliğine ilişkin özen yükümlülüğü, müvekkillerin menfaatlerini titizlikle savunma yükümlülüğü, yargı hakkında hakaret içeren veya rencide edici ifadelerden kaçınma yükümlülüğü, müvekkiller tarafından işlenen belirli suçlara ilişkin şüpheleri bildirme yükümlülüğü ve hatta diğerlerinin yanı sıra, reklam hizmetlerinden kaçınma yükümlülüğü gibi avukatların davranışlarıyla *Morice/Fransa*[BD], 2015, § 133) ve dolayısıyla etik gereklilikler ile ilgili olarak (*Lekavičienė/Litvanya*, 2017, § 52) belirli bazı görevlere yol açmaktadır.

Tüm bu konulara ilişkin kapsamlı içtihatlar mevcuttur.

8. madde kapsamında mevcut içtihattan alınan ilkeler

Mesleki gizliliğe saygı (teftişler/el koymalar/aramalar/iletişimin tespiti)

8. madde, avukatlar ve müvekkilleri arasındaki tüm iletişime yönelik güçlendirilmiş koruma sağlar. (*Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025, § 101). Bu, diğerlerinin yanı sıra, mektupları, telefon görüşmelerini veya sözlü görüşmeleri ve elektronik yazışmaları kapsamaktadır (*Klaus Müller /Almanya*, 2020, § 37). Öngörülen davalarla ilgili yazışmalar ile genel nitelikteki yazışmalar arasındaki sınırı çizmenin zor olması nedeniyle Mahkeme, avukatlarla yapılan yazışmaların içeriğine veya amacına bağlı olarak farklı kategoriler arasında ayırım yapmamaktadır (*Altay /Türkiye (no. 2)*, 2019, § 51, ve *Campbell/Birleşik Krallık*, 1992, § 48).

Mesleki gizlilik avukat ve müvekkil arasındaki güven ilişkisinin temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, avukat ve müvekkil arasındaki yazışmalar, hangi amaçla olursa olsun, gizlilik açısından ayrıcalıklı bir statüye sahiptir (*Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025, § 102) Bu durum, aynı zamanda, avukatlar bakımından da belirli yükümlülükler doğurmaktadır (*Michaud/Fransa*, 2012, §§ 117-119, ve bu kapsamda atıf yapılan kararlar), zira Sözleşme avukatların müvekkilleriyle olan ilişkileri hususunda bu tür yükümlülüklerin getirilmesini engellemektedir (*Altay /Türkiye (no. 2)*, 2019, § 56). -z

Müvekkillerini (Baro üyesi olarak) mahkemede savunmayan ancak hukuki danışmanlık yapan avukatlara da müvekkilleriyle ilişkilerinde bazı usuli güvenceler tanınmalıdır (*Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, 2020, § 137; *Bersheda ve Rybolovlev / Monako*, 2024, § 76).

Belirli bir görüşme sırasında bir avukatın daha önce müvekkiliyle resmi bir hukuki temsil sözleşmesi imzalayıp imzalamadığı Sözleşme'nin 8. maddesi açısından belirleyici değildir (*Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025, § 146).

Ayrıca, Mahkeme, avukatların mesleki gizliliğinin korunmasına atfedilen özel önemin, Slovak hukuk sistemindeki noterlik mesleği gibi mesleki gizlilik kapsamına giren müvekkil bilgilerinin işlenmesini içeren diğer hukuk mesleklerinin icrasına ilişkin bilgilerin korunmasında da geçerli olabileceğine karar vermiştir (*Kavečanský/Slovakya*, 2025, § 61).

Mesleki gizlilik, demokratik bir toplumda adaletin tecellisinin dayandığı temel ilkelerden biri olmakla birlikte, dokunulmaz değildir (*Michaud/Fransa*, 2012, § 123).

Bu alanda, mevzuat ve uygulama kötüye kullanım veya keyfiliğe karşı etkili güvenceler sağlamalı ve her türlü müdahale özellikle sıkı bir yargı denetimine tabi tutulmalıdır (*Kirdök ve Diğerleri/Türkiye*, 2019,

§ 51, ve bu kapsamda atıf yapılan kararlar; gizli gözetim bağlamındaki güvencelere ilişkin *Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025, §§ 103-105).

Aynı zamanda, mesleki gizliliğin korunması, Sözleşme'nin 6. maddesi bağlamında savunma hakları kapsamına girmektedir. Bu, özellikle bir avukatın müvekkilinin kendisini suçlamama hakkının bir sonucudur ve söz konusu hak, yetkililerin "suçlanan kişinin" iradesini göz ardı ederek zorlama veya baskı yöntemleriyle elde edilen delillere başvurmadan davalarını kanıtlamaya çalışmasını gerektirmektedir (*Kırdök ve Diğerleri/Türkiye*, 2019, § 50, ve bu kapsamda atıf yapılan kararlar).

Mahkeme ayrıca, bir avukatın mesleki gizliliğine yönelik bir müdahalenin, amacının bir gazetecinin - avukatın müvekkilinin - kaynağını ortaya çıkarmak olduğu durumlarda daha da ciddi olduğunu ve bu nedenle 10. madde ile korunan üçüncü bir tarafın haklarına yönelik bir müdahale olduğuna karar vermiştir (*Roemen ve Schmit /Lüksemburg* , AIHS 2003-IV, § 71).

Mahkeme, birçok davada, kanunun niteliği nedeniyle (bk. örneğin, *Vasil Vasilev /Bulgaristan*, 2022), veya daha genel olarak, iddia edilen müdahalenin "hukuka uygun" olmadığına hükmederek (bk. *Kopp/İsviçre*, 1998, ve *Särgava/Estonya*, 2021; *Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025). 8. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Yasal dayanağı olduğu varsayılan bir müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda, Mahkeme, keyfiliğe veya sınırsız takdir yetkisine karşı gerekli güvenceleri dikkate alarak, bu tür bir kanunun kesin ve net olması gerektiğini belirtmiştir (*Namazli/Azerbaycan*, 2024, § 48-54). Mahkeme, ayrıca, bazı davalarda, yasal dayanağın değil, uygulamanın kendine özgü koşullarının önemli olduğunu belirtmiştir (*Bersheda ve Rybolovlev / Monako*, 2024, §§ 94-95; *Romanchenko ve Kharazhivili/Gürcistan*, 2025, § 54). Bazı -nispeten nadir- davalarda Mahkeme, her halükarda orantısız olduğu görüşünü benimseyerek müdahalenin hukuka uygunluğu meselesi hakkında karar vermemiştir (*Iliya Stefanov/Bulgaristan*, 2008, § 36, *Kırdök ve Diğerleri/Türkiye* , 2019, § 47; *Reznik/Ukrayna*, 2025, §§ 71 ve 77). Mahkeme, çoğunlukla, temel incelemesini müdahalenin orantılılığı üzerinde yoğunlaştırmaktadır.

Mahkemenin orantılılık incelemesinde dikkate aldığı faktörler, diğerlerinin yanı sıra, şunlardır: yetkililer tarafından soruşturulan suçun ciddiyeti, yetkililerin avukatın suça karıştığına dair şüpheleri, daha önce veya daha sonra verilmiş bir hâkim kararının varlığı, bu kararın verildiği koşullar, özellikle de söz konusu zamanda mevcut olan diğer deliller, yargısal emrin içeriği ve kapsamı, bağımsız gözlemcilerin bulunup bulunmadığı ve bir veri işleme protokolünün uygulanıp uygulanmadığı da dâhil olmak üzere arama/teftiş/el koyma işleminin gerçekleştirilme şekli ve ayrıca ilgili kişinin işi ve itibarı üzerindeki olası sonuçlarının boyutu (*Sérvulo & Associados – Sociedade de Advogados, RL ve Diğerleri/Portekiz*, 2015, § 100, ve *Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, 2020, §§ 125 ve 132, ve bu kapsamda atıf yapılan kararlar).

Bâtonnier'in (baro başkanı) varlığı, usule ilişkin özel bir güvence olarak görülmele birlikte (*André ve Diğerleri /Fransa*, 2008, §§ 42-43, *Xavier Da Silveira/Fransa*, 2010, §§ 37 ve 43), bu, kendiliğinden, 8. maddenin ihlal edilmediği anlamına gelmez (bk. örneğin, *André ve Diğerleri/Fransa* , 2008, § 44). Arama sırasında hazır bulunması hâlinde, Baro temsilcisinin rolünün sadece sembolik ve şekli olmaması ve avukat-müvekkil gizliliği kapsamındaki gizli bilgilerin pratik ve etkili bir şekilde korunmasını fiilen sağlamak amacıyla arama ve el koyma işlemlerine müdahale etme hakkına sahip olması önemlidir (*Kulák/Slovakya*, 2025, § 85).

Bununla birlikte, tasdik eden tanıkların varlığı, hukuki yeterliliğe sahip olmayan ve bu nedenle gizli belgeleri tespit edemeyen meslek dışı kişiler olmaları durumunda, usuli bir güvence olarak kabul edilmemektedir (*Iliya Stefanov/Bulgaristan*, 2008, § 43, *Yuditskaya ve Diğerleri/Rusya*, 2015, § 30).

Kayda değer örnekler

- *Niemietz / Almanya*, 1992. Mahkemenin 8. maddenin iş yerlerine ve avukatların tamamen mesleki olan yazışmalarına uygulandığına açıkça hükmettiği ilk karar (ayrıca bk. 32. paragrafın son cümlesinde önceki içtihatlarla yapılan atıflar).
- *Kopp/İsviçre*, 1998. Bir avukatın bürosunda telefon dinlenmesine ilişkin ilk karar; hukukun üstünlüğü ile bağdaşmadığı tespit edilen kanunun niteliği nedeniyle ihlal.
- *Roemen ve Schmit/Lüksemburg*, 2003 Avukat tarafından temsil edilen bir gazetecinin kaynaklarını ortaya çıkarmak amacıyla avukatın bürosunda arama yapılması; ihlal.
- *Wieser ve Bicos Beteiligungen GmbH/Avusturya*, 2007. Bir avukatın bürosunda yapılan arama sırasında elektronik verilere el konulması; usule ilişkin güvencelere uyulmaması nedeniyle ihlal.
- *Smirnov/Rusya*, 2007. Bir avukatın evindeki bilgisayarda bulunan ve avukatın sanıkları temsil ettiği bir ceza davasında delil olarak kullanılan belgelere ilişkin arama yapılması ve bunlara el konulması; ihlal.
- *André ve Diğerleri/Fransa*, 2008. Bir avukatlık bürosunun müvekkili olan bir şirket aleyhine delil bulmak amacıyla vergi müfettişleri tarafından büroda arama yapılması ve belgelere (kişisel belgeler de dâhil olmak üzere) el konulması; Baro başkanının varlığının ve açık itirazının, bürodaki tüm belgelere fiilen başvurulmasını ve bunlara el konulmasını engelleyecek nitelikte olmaması; ihlal.
- *Iliya Stefanov/Bulgaristan*, 2008. Mahkeme, bir avukatlık bürosunda yapılan arama ve el koymanın hukuka uygunluğu konusunda şüphelerini ifade etmiştir; ancak, ilgili dönemdeki Bulgar hukukunda, avukatların belgelerinin “dokunulmaz” olduğu ve incelenemeyeceği veya el konulamayacağı açıkça belirtmiştir; orantısız tedbir; ihlal. Ancak, başvuran cep telefonu görüşmelerinin dinlendiğini kanıtlayamamış ve Mahkeme şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.
- *Xavier Da Silveira/Fransa*, 2010. Yabancı bir Baro mensubu olan avukatın evinin baro başkanı (*bâtonnier*) hazır bulunmaksızın aranması; ihlal.
- *Michaud/Fransa*, 2012. Avukatların müvekkillerinin kara para akladığına dair şüphelerini beyan etmelerine dair yasal yükümlülük; bu görev savunmanın rolünün özüne zarar vermemiştir; kanunda usule ilişkin güvenceler öngörülmüştür; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Vinci Construction ve GTM Génie Civil et Services/Fransa*, 2015. Soruşturma ile ilgili olmayan avukatlarla yapılan yazışmalar da dâhil olmak üzere, ticari şirketlerdeki tüm profesyonel elektronik mesajlara el konulması. Daha sonra yapılan yargı denetiminin, herhangi bir somut incelemenin yapılmadığı bir formaliteden ibaret olması; ihlal.
- *Sérvulo & Associados – Sociedade de Advogados, RL ve Diğerleri/Portekiz*, 2015. Bir avukatlık bürosuna yapılan geniş çaplı bir el koyma ile ilgili olarak ihlal bulunmadığı tespit edilen ilk kararlardan biri.
- *Versini-Campinchi ve Crasnianski/Fransa*, 2016. (Avukat olan) başvuranın aleyhindeki disiplin işlemleri sırasında telefon görüşmelerinin dinlenmesi sırasında müvekkiliyle yaptığı görüşmenin çözümünün kullanılmasına ilişkin olarak ihlal olmadığına karar verilmesi.
- *Sommer/Almanya*, 2017. Bir avukatın mesleki banka hesabının, müvekkillerinden birine karşı yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında denetlenmesi; bankanın savcıya işlemlerin listesini göndermesi; ihlal (yeterli usuli güvencelerin olmaması).

- *Wolland /Norveç*, 2018. Resmi bir el koyma kararı olmaksızın bir avukatlık bürosunda el konulan materyallerin yetkililer tarafından saklanması ve (eski bir avukat olan)başvuranın iadenin sağlanması için attığı adımlar; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Laurent/Fransa*, 2018. Bir avukatın polis gözetimi altındaki müvekkillerine verdiği mesleki iletişim bilgilerini içeren el yazısıyla yazılmış notların bir polis memuru tarafından alıkonulması ve okunması. Başvurunun, Mahkemenin henüz bu konuda bir karar vermediği bilgi paylaşımı yöntemiyle ilgili olması nedeniyle, önemli bir zarar bulunmadığına ilişkin itirazın reddedilmesi; ihlal.
- *Kırdök ve Diğerleri/Türkiye*, 2019. Aynı büroyu paylaşan başka bir avukata karşı yürütülen ceza davasında, avukat olan başvuranların elektronik dosyalarına el konulması ve ardından iade veya imha edilmesinin reddedilmesi. Müdahalenin öngörülebilirliğine ilişkin şüpheler (hukuka uygunluk). Gerekliliğin ve usule ilişkin güvencelerin bulunmaması nedeniyle ihlal (özellikle, dosyaların iadesi/imhası talebine ilişkin yargı kararının gerekçesinin kısa olması).
- *Altay/Türkiye (no. 2)*, 2019. Bir mahpus ile avukatı arasındaki görüşmeler sırasında cezaevi görevlisinin hazır bulunması; ihlal.
- *Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, 2020. Avukatların ve hukuk danışmanlarının bürolarında herhangi bir usuli güvence olmaksızın “teftiş” ve “olay yeri incelemesi” olarak da adlandırılan aramalar yoluyla cihazlara el konulması; ihlaller.
- *Klaus Müller/Almanya*, 2020. Müvekkili olan şirketlerin eski yöneticileri aleyhine açılan ceza davasında, ayrıcalıktan feragat edilmesinden sonra ifade vermeyi reddeden avukata idari para cezası verilmesi. Farklı yerel içtihatlarla rağmen tedbir yasal (öngörülebilir) ve orantılı bulunmuştur; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Särgava/Estonya*, 2021. Bir avukatın evinde ve arabasında arama yapıp, bilgisayarına ve cep telefonuna el konulması; daha sonra bunların içeriğinin avukat hakkında yürütülen ceza davası kapsamında yetkililer tarafından incelenmesi. Hukuka aykırı müdahale; ihlal.
- *Vasil Vasilev/Bulgaristan*, 2021. Bir avukat ile müvekkili arasındaki görüşmenin, müvekkilin telefon hattının gizli gözetimi sonucu hukuka aykırı olarak kaydedilmesi. Yerel mahkemeler, daha sonra, kaydın müvekkil hakkındaki ceza davasında delil olarak kabul edilmemesi gerektiğine karar vermiştir. Ancak, (bu yönde bir yetkileri olmayan) yerel mahkemeler bu kaydın imha edilmesine karar vermemiş ve kaydı tedbire izin veren mahkemeye göndermiştir. Başvuranın tazminat talebi reddedilmiştir. Avukat-müvekkil iletişiminin hukuka aykırı kayıtlarının imha edilmesine ilişkin yasal çerçevede yeterli açıklığın bulunmaması nedeniyle ihlal (söz konusu imhayla somut olarak ilgili usuli güvencelerin bulunmaması).
- *Mateuț/Romanya (k.k.)*, 2022. Bir avukat olan başvuran ile müvekkili arasında bir sözleşme imzalamak üzere oldukları sırada yapılan telefon görüşmesinin dinlenmesi ve kaydedilmesi. Başvuran, ilk olarak, müvekkiliyle ilgili davada tanık olarak çağırılmış, ardından mahkeme bu ifadenin hukuka aykırı olduğuna karar vermiş ve delillerin hukuka uygun olarak elde edilmediği gerekçesiyle konuşmanın çözümünün dosyadan çıkarılmasına hükmetmiştir. Mahkeme, yetkililerin, başvuranın özel hayatına ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkının ihlal edildiğini zımnen kabul ettiklerini, telafi sağladıklarını ve başvuranın tazminat davası açabileceğini tespit etmiştir. Başvuranın Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlali nedeniyle hâlen “mağdur” olduğunu ileri sürememesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı.
- *Bersheda ve Rybolovlev/Monako*, 2024. Sorgu hâkimi tarafından verilen bir karara dayanılarak bir avukatın cep telefonunun kapsamlı bir şekilde incelenmesi. Cep telefonunda yer alan içeriklerinin nihai olarak incelenmesinin el koyma kapsamının dışında olması. Mahkeme, başvuranın avukatlara tanınan mesleki gizliliğe ilişkin güvencelerden faydalanmadığına karar vermiştir; ihlal.

- *Namazli /Azerbaycan*, 2024. Bir avukatın belgelerinin müvekkiliyle cezaevinde görüşmeden önce ve sonra cezaevi personeli tarafından denetlenmesi. Mahkeme, yürürlükteki yerel kanunların genel ziyaretçiler ile cezaevinde tutulan kişinin avukatları arasında bir ayırım yapmadığını tespit etmiştir. Mahkeme, ayrıca, yerel kanunlarda ve bunların uygulanmasındaki eksikliklerin avukat-müvekkil ilişkisini özünden yoksun hale getirdiğine kanaat getirmiştir; ihlal.
- *Reznik/Ukrayna*, 2025. Bir avukatın müvekkiline karşı açılan ceza davası kapsamında evinde yapılan arama sırasında, avukatın veri depolama cihazlarına el konulmuş ve bunlar daha sonra bilirkişiler tarafından incelenmiştir. Mahkeme, arama kararının geniş kapsamının, uygulamada, yeterli usulü güvencelerle dengelenmediğini ve bir avukatın hassas materyaller içerebilecek olan elektronik cihazlarına yetkililer tarafından herhangi bir dış denetim veya diğer güvenceler olmadan el konulması, kaldırılması ve erişilebilmesinin, başvuranın avukatının 8. madde kapsamındaki haklarına orantısız müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir; ihlal.
- *Denysuk ve Diğerleri/Ukrayna*, 2025. Üç başvuran hakkında yürütülen ceza yargılaması sırasında yapılan polis operasyonları kapsamında söz konusu kişilere uygulanan gizli gözetim tedbirleri yoluyla bir avukat olan dördüncü başvuranla iletişiminin, avukat-müvekkil gizliliğine aykırı olarak dinlenmiş olabileceği ileri sürülmüştür. Mahkeme, (i) başvuranların gizli gözetim tedbirlerine yönelik yargı kararlarına, bu kararların “gizli” olduğu gerekçesiyle ve söz konusu çatışan menfaatler arasında herhangi bir dengeleme işlemi yapılmadan erişimlerine izin verilmediği; (ii) avukatlar ve müvekkilleri arasında yanlışlıkla dinlemeye tabi tutulan gizli iletişimlerin tespit edilmesini ve ele alınmasını düzenleyen herhangi bir detaylı iç hukuk kuralı ve rehber ilke ve özel iletişimlerin tespitini denetleyen bağımsız bir denetim makamı bulunmadığı; ve (iii) olaydan sonra müdahalenin hukuka uygunluğunu ve gerekliliğini doğrulayan ve 8. madde kapsamındaki hak ihlali iddialarına yönelik tazmin sağlayan yeterli usuli güvencelerin bulunmadığı gerekçesiyle, söz konusu müdahalenin “hukuka uygun” olmadığına karar vermiştir.
- *Kavečanský/Slovakya*, 2025. Mahkeme, avukat-müvekkil arasındaki mesleki gizliliğe korunma sağlanmasını destekleyen argümanların mesleki gizlilik kapsamındaki müvekkil bilgilerini işleyen noterler gibi diğer hukuk görevlileri bakımından da geçerli olabileceğini değerlendirmiştir.

Diğer örnekler

- *Camenzind/İsviçre*, 1997
- *Tamosius/Birleşik Krallık* (k.k.), AIHS 2002-VIII
- *Elçi ve Diğerleri/Türkiye*, 2003
- *Van Rossem /Belçika* , 2004
- *Sallinen ve Diğerleri / Finlandiya*, 2005
- *Kolesnichenko/Rusya*, 2009
- *Heino/Finlandiya*, 2011
- *Robathin/Avusturya*, 2012
- *Saber/Norveç*, 2020
- *Kadura ve Smaliy/Ukrayna*, 2021.
- *Romanchenko ve Kharazishvili/Gürcistan*, 2025.

Barodan ihraç etme ve 8. madde anlamında “özel hayatı” etkileyen diğer tedbirler

Oldukça nadir olan bazı davalarda Mahkeme, başvuruların (avukatlar ve stajyer avukatların) disiplin cezaları sonucunda barodan ihraç edildikleri durumlarda 8. maddenin uygulanabilirliği ve bu maddeye uygunluk konusunda karar vermek zorunda kalmıştır. Bu bağlamda bk. Mahkemenin 8. maddeyi uygulanabilir bulduğu ancak ihlal tespit etmediği [Jankauskas/Litvanya \(no. 2\)](#), 2017, ve [Lekavičienė/Litvanya](#), 2017, kararları.

Bununla birlikte, [Kogan ve Diğerleri/Rusya](#), 2023, davasında Mahkeme, esas olarak seçkin bir insan hakları avukatını ve eşini bu alandaki faaliyetleri nedeniyle cezalandırmak ve faaliyetlerine devam etmelerini engellemek amacıyla ikamet izninin iptal edilmesiyle ilgili olarak 8. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

[Bayramov/Azerbaycan](#), 2025, davasında, Mahkeme, başvuran avukatın alkollü araç kullandığını gösteren video görüntüsünün yayınlanmasının, 8. maddeyi gündeme getirecek ölçüde özel hayatını etkilediğini değerlendirmiş (§ 40) ve yerel mahkemelerin, başvuranın videoyu medyaya dağıtanların polis memurları olduğu yönündeki iddiasını uygun bir şekilde değerlendirmedikleri gerekçesiyle söz konusu maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§§ 50-54).

Mesleki itibar:

[Kajganić /Sırbistan](#), 2024, davasında, Mahkeme, kamuoyunca iyi bilinen ceza davalarında savunma avukatı olan başvuranın, kamusal bir kişi olmamasına rağmen, söz konusu davayla bağlantılı olarak kamuoyu tarafından tanındığını gözlemlemiş ve bu nedenle, başvuranın normal bir özel şahıs olduğunun söylenemeyeceğini ve bunun sonucunda mesleki sıfatıyla ilgili olarak kendisi hakkında yazılar yazılacağını öngörmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, aynı zamanda, savunma avukatlarının önemini vurgulamıştır. Dengeye ilişkin olarak, Mahkeme, yerel mahkemelerin başvuranın itibarının ve diğer tarafın ifade özgürlüğü hakkının korunmasına ilişkin menfaatleri uygun bir şekilde değerlendirdiği kanısına varmış ve 8. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Arvanitis ve Phileleftheros Public Company Limited /Güney Kıbrıs Rum Yönetimi](#), 2025, davasında, Mahkeme, bir avukatın, yağmalanan sanat eserlerinin iadesine ilişkin kamuoyunda yapılan bir tartışmaya katılarak kendisini eleştiriye açık hale getirdiğine ve ihtilaf konusu yazıda, avukatın özel hayatı hakkında değil, ilk olarak kendisi tarafından dile getirilen bir konu hakkında yorumda bulunulduğuna karar vermiştir (§ 37).

10. maddeye ilişkin mevcut içtihattan ilkeler

Avukatların ifade özgürlüğünün niteliği ve kapsamı

Avukatların ifade özgürlüğü, mesleğin bağımsızlığı ile ilgilidir. Bu, ifade edilen her türlü fikir ve bilginin özünü ve eleştirileri belirli sınırları aşmasa da adalet sisteminin işleyişi hakkında kamuya açık bir şekilde yorum yapma hakkını kapsamaktadır ([Morice /Fransa](#) [BD], 2015, § 134 ve bu kapsamda atf yapılan kararlar).

Avukatlar ve gazeteciler arasında, avukatların adaletin tecelli ettirilmesindeki konumları nedeniyle temel bir fark vardır; avukatlar mahkeme görevlileridir ve “demokrasinin bekçisi” kategorisine girmezler ([Studio Monitori ve Diğerleri/Gürcistan](#), 2020, § 42, ve [Morice /Fransa](#) [BD], 2015, §§ 148 ve 168; [Străisteanu/Moldova Cumhuriyeti](#), 2025, § 71). Avukat, adalet sisteminde doğrudan yer alması sebebiyle, kamuoyunu bilgilendirmekle yükümlü bir dış tanık olarak da kabul edilemez.

Avukatlar tarafından yapılan açıklamalar, başkalarının (hâkimler veya kurumların) itibarına zarar vermek veya soruşturmanın gizliliğine aykırı bir şekilde gizli bilgileri ifşa etmek olarak değerlendirilebilir.

Mahkemenin müdahalenin orantılılığına ilişkin değerlendirmesi

Bu tür konularla ilgili neredeyse tüm davalarda, tedbirin yasallığı ve meşru amaç Mahkeme veya taraflar için herhangi bir özel sorun gündeme getirmediğinden, ihtilaf müdahalenin orantılılığı üzerinde yoğunlaşmıştır.

Mahkemenin orantılılığı değerlendirirken dikkate aldığı belirli kriterler arasında, avukatlık statüsü, avukatlık mesleğinin saygınlığı⁶, ifadelerin genel bağlamı(özellikle yanıltıcı veya haksız bir saldırı olarak görülebiliyorsa), kullanılan ifadelerin dava konusu olgularla yeterince bağlantılı olup olmadığı (*Mor/Fransa*, 2011, § 53) ve yaptırımın(cezai olan veya olmayan) niteliği ve ağırlığı yer almaktadır. Genel anlamda, cezai yaptırımların, özellikle de özgürlükten yoksun bırakmayı gerektirebilecek olanların haklı kılınması daha zor olabilir (*Rodriguez Ravelo/İspanya*, 2016, §§ 41 ve 50). Avukatların ifade özgürlüğü sınırsız değildir, ancak bu özgürlüğe müdahale, hafif bir cezai yaptırım söz konusu olsa dahi, sadece istisnai durumlarda “demokratik bir toplumda gerekli” olarak görülecektir (*Mor/Fransa*, 2011, § 44, ve bu kapsamda atıf yapılan kararlar ve *Radobuljac /Hrvatistan*, 2016, § 58).

Mahkeme ayrıca, avukatların, mahkeme görevlileri sıfatıyla, mahkemede davaları sözlü olarak sunmaları bakımından münhasır bir söz hakkına ve yasal süreçten muafiyete sahip olmalarına karşın, davranışlarını gizlilik, dürüstlük içerisinde ve haysiyetle yürütmeleri gerektiği kanaatindedir (*Casado Coca/İspanya*, 1994, § 46).

Avukatlar ifade özgürlüğünü kullanırken, müvekkillerinin yüksek menfaatlerini göz önünde bulundurmalıdır; zira müdafiyeye hapis cezası verilmesi, bazı durumlarda sadece avukatın 10. madde kapsamındaki hakları için değil, aynı zamanda müvekkilin Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki adil yargılanma hakları açısından da sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla, herhangi bir “caydırıcı etki”, adaletin etkili bir şekilde tecelli ettirilmesi bağlamında mahkemeler ve avukatlar arasında uygun dengenin kurulmasında dikkate alınması gereken önemli bir faktördür (*Kyprianou/Güney Kıbrıs Rum Yönetimi [BD]*, 2005, § 175).

Mahkeme, avukatın kendisini mahkeme salonunda ya da başka bir yerde ifade etmesine bağlı olarak bir ayırım yapmaktadır. İlk durumda, özellikle de ifadelerin mahkeme salonu dışına yayılmaması halinde, avukatın daha geniş bir serbestlik alanı vardır. Kamuoyuna açıklamalar yaparken, bir avukat, basın tarafından yayınlanan ve daha sonra yaptığını inkâr ettiği açıklamalardan sorumlu tutulmaması da, devam etmekte olan bir adli soruşturmanın gizliliğiyle ilgili olarak ihtiyatlı davranma yükümlülüğünden muaf değildir (*Morice/Fransa*[BD], 2015, §§ 136-138).

Metodolojik açıdan, Mahkeme, bazı durumlarda, bir başvuranın avukatlık statüsünü orantılılık değerlendirmesi kapsamında ayrı bir alt bölümde inceleyecektir (*Čeferin /Slovenya*, 2018, § 54).

Kayda değer örnekler

Avukatın mahkeme salonunda yorum yaptığı durumlar (ifadelerin yerel makamlar tarafından hakaret içerikli/rencide edici olduğuna karar verildiği haller):

⁶ Bk. *Nikula/Finlandiya*, §§ 41 ve 46 – bu davada, hukuk mesleği (legal profession) ifadesi, hâkimleri ve savcılarını da kapsayacak şekilde geniş bir anlamda kullanılmaktadır. BU ÇEVİRİ ANLAMLI KARŞILIYOR MU EMİN DEĞİLİM.

- Avukatlar tarafından yapılan gereksiz ve rencide edici açıklamalara ilişkin olarak: *Mahler/Almanya* (k.k.), 1998 (kabul edilemezlik), *R.W./Avusturya* (k.k.), 1997 (kısmi kabul edilemezlik).
- *Nikula/Finlandiya*, 2002. Savcı tarafından, duruşmada okunan ve savcılık stratejisini eleştiren bir ifade nedeniyle müdafî olan başvuran hakkında başlatılan hakaret davası (özel kovuşturma); ihlal tespit edilmiştir.
- *Kyprianou/Güney Kıbrıs Rum Yönetimi* [BD], 2005. Avukat, huzurlarında mahkemeye saygısızlık suçunun işlendiği aynı hâkimler tarafından mahkemeye saygısızlıktan suçlu bulunmuş ve derhal beş gün hapis cezasına mahkûm edilmiştir; ihlal tespit edilmiştir.
- *Kincses/Macaristan*, 2015. Başvuranın bir hâkim hakkındaki (hâkimin yetersiz olduğunu ve sanıktan kişisel olarak nefret ettiğini iddia eden) ifadeleri nedeniyle para cezası verilmesiyle sonuçlanan disiplin işlemleri; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Bono/Fransa*, 2015. Müvekkiline karşı yürütülen ceza davasında sorgu hâkimlerini işkenceye iştirak etmekle suçlayan bir avukata ceza verilmesi (kınama ve mesleki kurumlardan geçici olarak men). İhtilaf konusu savunmalar, başvuranın müvekkilini savunma görevine doğrudan katkıda bulunmuş, daha çok değer yargıları teşkil etmekle birlikte bazı olgulara dayanmıştır; ihlal tespit edilmiştir.
- *Radobuljac/Hırvatistan*, 2016. Temyiz dilekçesinde bazı eleştirel ifadeler kullanan başvurana mahkemeye saygısızlıktan para cezası verilmiştir. Yetkililer, bu ifadeleri bağlam içinde değerlendirmemiş veya ifade şekli olarak dikkate almamıştır. Mahkeme, içerikte ve başvuranın amacında hâkimleri rencide edici herhangi bir husus tespit etmemiştir. Buna ek olarak, başvurana para cezası ifadelerden rahatsız olan hâkim tarafından verilmiştir. Başvuranın davranışları nezaketsiz ve saygısızca olsa da, yorumları yalnızca hâkimlerin yargılamayı yürütme biçimiyle ilgiliydi; ihlal tespit edilmiştir.
- *Rodriguez Ravelo/İspanya*, 2016. Avukatın müvekkilinin menfaatlerini savunduğu bir bağlamda, yazılı başvurusunda kullandığı, bir hâkime karşı değer yargıları içeren ve onu (yalan söylemek gibi) menfur nitelikteki davranışlarla suçlayan ifadeler nedeniyle hakaretten mahkûmiyet cezası verilmesi; ihlal tespiti.
- *Čeferin/Slovenya*, 2018. Beyanlarında savcıyı ve bilirkişileri eleştiren müdafîye, para cezası verilmeden önce herhangi bir açıklama yapma veya kendini savunma imkânı tanınmaksızın, mahkemeye saygısızlıktan para cezası verilmesi; ihlal tespit edilmiştir.
- *Bagirov/Azərbaycan* ⁷, 2020. Avukatın, *İlgar Mammadov*'u <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-144124> temsil ettiği sırada alenen polis şiddetine ilişkin suçlamalarda bulunduğu için geçici olarak barodan uzaklaştırılması, ardından mahkeme salonunda hâkim hakkında saygısız yorumlarda bulunduğu için barodan ihraç edilmesi; yasal dayanağın bulunmaması; ihlal tespiti.
- *Backović/Sırbistan* (no. 2), 2025. Bir avukata, ilk derece mahkemesinin kararına karşı sunduğu yazılı itirazında kullandığı ifadeler (hâkimleri görevi kötüye kullanmakla suçlaması ve mahkemeyi ve ayrıca davaya bakan hâkimlerin deneyimini, uzmanlığını ve mesleki yetkinliğini küçümsemesi) nedeniyle mahkemeye saygısızlık yaptığı gerekçesiyle para cezası verilmiştir. Bu ifadelerin niteliği dikkate alındığında, yerel mahkemelerin öne sürdüğü gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğuna ve söz konusu avukata verilen para cezasının aşırı olmadığına karar verilmiştir. Mahkeme, başvuranın ifadelerinden rencide olduğunu belirten

⁷ Bu davada, avukat kendisini hem mahkeme salonunun içinde hem de dışında ifade etmiştir.

aynı hâkim tarafından para cezası verilmesine karşın, başvuranın daha sonra etkili yargısal denetimden faydalanma imkânının olduğunu ve bu imkândan faydalandığını kaydetmiştir. İhlal tespit edilmemiştir.

Avukatın mahkeme salonu dışında yorum yaptığı durumlar

- *Morice/Fransa* [BD], 2015. Basında yer alan ifadeler nedeniyle sorgu hâkimine karşı hakarete iştirak suçundan avukatın mahkûm edilmesi; ihlal tespiti.
- *Casado Coca/İspanya*, 1994. Yerel bir haber bülteninin bazı sayılarında avukatlık bürosunun reklamını yayınladığı gerekçesiyle avukata disiplin cezası (uyarı) verilmesi; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Schöpfer/İsviçre*, 1998. Bir basın toplantısında mahkemeleri eleştirmesi üzerine avukat olan başvurana disiplin cezası verilmesi. Kamuoyunda dile getirilen şikâyetlerin genel niteliği, ciddiyeti ve üslubu ile para cezasının hafif niteliği göz önünde bulundurulduğunda ihlal tespit edilmemiştir.
- *Amihalachioaie/Moldova*, 2004. Bir gazeteciyle yaptığı telefon görüşmesinde Anayasa Mahkemesinin bir kararını eleştirdiği gerekçesiyle bir avukata para cezası verilmesi; ihlal tespit edilmiştir.
- *Foglia/İsviçre*, 2007. Avukata adli yargılamalara paralel bir basın kampanyasına yol açan, ceza davası dosyasından belgeleri ifşa ettiği gerekçesiyle para cezası verilmesi; ihlal tespit edilmiştir.
- *Mor/Fransa*, 2011. Bir basın toplantısı sırasında, avukat olan başvuran, gazetecilerin, kendisinin de dâhil olduğu bir ceza davasına ilişkin sorularını yanıtlamıştır. Bir davanın, olguların ciddiyeti ve olaya karışması muhtemel kişiler nedeniyle medyanın ilgisini çekmesi durumunda, bir avukata, gazeteciler tarafından hâlihazırda bilinen ve yorumlar olsun ya da olmasın onlar tarafından haber yapılacak olan bilgiler hakkında sadece kişisel açıklamalarda bulunması halinde, soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle ceza verilemez; ihlal tespit edilmiştir.
- *Karpetas/Yunanistan*, 2012. Kötü niyetli suçlamalar (bir savcı ve hâkim aleyhindeki yolsuzluk iddiası) nedeniyle avukata para cezası verilmesi; ihlal tespit edilmemiştir.
- *Rogalski/Polonya*, 2023. Müvekkili adına bir savcı hakkında yolsuzluk iddiasıyla şikâyette bulunan bir avukata disiplin cezası (para cezası ve belirli mesleki faaliyetlerde bulunmaktan geçici olarak men) verilmesi. Mahkeme, yolsuzlukla ilgili suçların bildirilmesinin önemini vurgulamıştır; ihlal tespit edilmiştir.
- *Lutgen/Lüksemburg*, 2024. Devlet makamlarına gönderilen bir yazışmada hâkime hakaret ettiği gerekçesiyle bir avukata para cezası verilmiştir. Mahkeme, hakaret içerdiği iddia edilen ifadelerin değer yargısı niteliğinde olduğuna ve bunları destekleyen yeterli olgusal dayanak bulunduğuna karar vermiştir. Mahkeme, başvuranın ifadelerini acil bir durumda müvekkilinin menfaatlerini koruma gerekliliğini göz önünde bulundurarak incelemiştir; ihlal tespit edilmiştir.

Diğer örnekler

- *Steur/Hollanda*, 2003;
- *Coutant/Fransa* (k.k.), 2008;
- *Karpetas/Yunanistan*, 2012;
- *Pais Pires de Lima/Portekiz*, 2019.

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin mevcut içtihattan ilkeler

Bu tema, iki ana yön ile ilgilidir:

(i) çalışma araçlarını oluşturan mülkiyete (genellikle bilgisayar donanımı) saygı gösterilmesi hakkı; (ii) ücret hakkı.

Bu alanlarda, 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde yer alan genel ilkeler geçerlidir. Bununla birlikte, el konulan eşyaların bir avukatın çalışma araçlarının bir parçası olabileceği hususunun dikkate alınması uygundur. Özellikle, el konulan donanım (bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar, vb.) bir suç eşyası, aracı veya geliri değilse - zira bu durum genellikle söz konusu değildir -buna el konulmasının ve özellikle de saklanmasının haklı kılınması zor olabilir (*Smirnov/Rusya*, 2007, §§ 58-59). Bugüne kadar bu konuyla ilgili çok az karar kaydedilmiştir.

Kayda değer örnekler

Çalışma araçlarına el konulması

- *Smirnov/Rusya*, 2007. Avukatın bilgisayarına 2000 yılından beri yetkililer tarafından el konulmuştur. Sabit diskteki bilgiler soruşturma için faydalı olsa da, bilgisayarın kendisi bu yönden faydalı değildi. Mahkeme, söz konusu bilgisayarın saklanmasında herhangi bir gerekçe olmadığına karar vermiştir; ihlal tespit edilmiştir.
- *Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, 2020. Avukatların bilgisayarlarına el konulması; materyalin hızlı bir şekilde (bir ay) iade edildiği durumlarda dahi ihlal.

Ücret hakkı

- *Van Der Mussele/Belçika*, 1983. Mahkeme tarafından müdafî olarak atanan stajyer avukat olan başvuran, Devlet tarafından getirilen yasal bir yükümlülük nedeniyle herhangi bir ücret almamış ve masrafları dahi kendisi karşılamak zorunda kalmıştır - Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1 maddesinin konu bakımından (*ratione materiae*) uygulanabilir olmaması.
- *Dănoiuve Diğerleri/Romanya*, 2022. Mahkeme tarafından atanan avukat olarak başvuranlara ödenen ücretlerde önemli ölçüde indirim yapılması, açık ve öngörülebilir bir yasal dayanağın bulunmaması; ihlal.

Genel ilkelerin özeti

- Avukat-müvekkil iletişiminin gizliliği hakkında: *Michaud/Fransa*, 2012, §§ 117-119.
- Avukatların ifade özgürlüğü hakkında: *Morice/Fransa* [BD], 2015, §§ 132-139.

İlgili (ancak farklı) konular

- Bir müvekkil (mahpus) ile avukatı arasındaki yazışmalar hakkında: *Campbell/Birleşik Krallık*, 1992.
- Gazetecilerin bir kitapta derdest bir adli soruşturmaya ilgili bilgileri kullandıkları ve çoğalttıkları gerekçesiyle mahkûm edilmeleri hakkında: *Dupuis ve Diğerleri/Fransa*, 2007.

- Bir gazete editörünün sorgu hâkimlerine hakaret etmekten mahkûmiyeti hakkında: [July ve SARL Libération/Fransa](#), 2008.
- Avukatlık mesleğine kabul için Devlet tarafından aranan şartların 8. madde ile uyumluluğu hakkında: [Bigaeva/Yunanistan](#), 2009.
- Avukatların katkı esaslı bir emeklilik fonundan emekli maaşı alma hakkı hakkında: [Klein /Avusturya](#), 2011.
- Avukatlar ile hâkimler arasındaki ilişki hakkında: [Morice/Fransa](#)[BD], 2015, § 170 son cümlesi.
- Bir avukat olan başvuranın hukuk davası sırasındaki davranışından dolayı barodan kendisi hakkında disiplin işlemleri başlatılmasını talep eden hâkime karşı açtığı iftira davasının incelenmesinin reddedildiği bir davada, mahkemeye erişim hakkında: [Sergey Zubarev /Rusya](#), 2015.
- Müvekkilini temsil eden bir avukata karakolda kötü muamele yapılması hakkında: [Cazan/Romanya](#), 2016.
- Avukat olan başvuranların müvekkillerini temsil ettikleri bir duruşmaların dışında tutuldukları bir davada 6. ve 8. maddelerin uygulanabilirliği hakkında: [Angerjârv ve Greinoman /Estonya](#), 2022.
- Başvuran olmayan avukatların itibarının hakaret içeren ifadelerle karşı korunmasının kapsamı hakkında: [Mesić/Hırvatistan](#), 2022 (bir avukatın kendisini bir suç duyurusuna dâhil etmesi nedeniyle psikiyatrik tedaviye ihtiyacı olduğunu söylediği gerekçesiyle eski Cumhurbaşkanı aleyhinde hakaret suçundan tazminata hükmedilmesi, ihlal tespit edilmemiştir); ve ayrıca [Matalas /Yunanistan](#), 2021 (bir şirketin CEO'su olarak eski hukuk danışmanı ile ilgili ifadeleri nedeniyle başvuran hakkında hakaret suçundan hüküm verilmiştir).
- Çoğu zaman avukatların haklarıyla ilişkili olsa da, yine de bunlardan bağımsız olan, avukatların müvekkilleri olan sıradan vatandaşların adil yargılanma hakları hakkında: [Hamdani /İsviçre](#), 2023.
- Bir avukat olan başvurana duruşma sırasında bir lehçeyi (Sırp dilinin resmi statüye sahip bir çeşidini) kullanmasına izin verilmemesi nedeniyle 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesi anlamında ayrımcılık yapılması hakkında: [Paun Jovanović/Sırbistan](#), 2023.
- Onur yürüyüşü öncesinde başka bir avukatın kendisine yönelik hakaret niteliğinde homofobik söylemlerde bulunduğunu gösteren videoları Facebook sayfasından kaldırmaya zorlanan bir avukat ve tanınmış bir LGBTQ+ aktivistine sağlanan koruma hakkında (avukat, bu bağlamda, "kamusal beki"ye benzetilmiştir): [Străisteanu/Moldova Cumhuriyeti](#), 2025.
- Kamusal bir tartışmaya katılarak kendisini eleştiriye açık hale getiren tanınmış bir avukata sağlanan koruma hakkında (avukat, bu bağlamda, bir siyasetçiye benzetilmiştir): [Arvanitis ve Phileleftheros Public Company Limited /Güney Kıbrıs Rum Yönetimi](#), 2025.

Diğer atıflar

İçtihat rehberleri:

- 8. madde Rehberi - Özel hayata, aile hayatına, konuta ve yazışmaya saygı hakkı
- 10. madde Rehberi- İfade özgürlüğü
- 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine İlişkin Rehber - Mülkiyetin korunması

Diğer ana temalar

- Avukata erişim
- Yargının korunması

Diğer:

- Bakanlar Komitesinin Avukatların Mesleklerini İcra Etme Özgürlüklerine İlişkin Üye Devletlere Yönelik R(2000)21 No.lu Tavsiye Kararı
<http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804d0fc8> (25 Ekim 2000 tarihinde kabul edilmiştir)
- Avukatların Rolüne İlişkin Temel İlkeler (7 Eylül 1990 tarihinde, Havana, Küba'da toplanan Suçun Önlenmesi ve Suçluların İslahına İlişkin Sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresi tarafından kabul edilmiştir)
- Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 2085 (2016) No.lu Tavsiye Kararı ve 2095 (2016) No.lu İlke Kararı
- Avukatlık mesleği üzerine bir Avrupa sözleşmesinin hazırlanmasına yönelik 2121 (2018) No.lu Tavsiye Kararı

ANA İÇTİHAT ATIFLARI

Öncü davalar:

- *Michaud/Fransa* , no. 12323/11, 6 Aralık 2012 (Sözleşme'nin 8. maddesi ihlal edilmemiştir);
- *Morice/Fransa* [BD], no. 29369/10, 24 Nisan 2015 (Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlali);
- *Kyprianou/Güney Kıbrıs Rum Yönetimi* [BD], no. 73797/01, 15 Aralık 2005 (Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlali)

8. madde kapsamındaki diğer davalar:

- *Niemietz/Almanya*, no. 13710/88, 16 Aralık 1992 (ihlal);
- *Camenzind /İsviçre*, no. 21353/93, 16 Aralık 1997 (ihlal yoktur);
- *Kopp/İsviçre*, no. 23224/94, 15 Mart 1998 (ihlal);
- *Tamosius/Birleşik Krallık* (k.k.), no. 62002/00, AİHM 2002-VIII (kabul edilemezlik-açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Elçi ve Diğerleri/Türkiye*, no. 23145/93 ve 25091/94, 13 Kasım 2003 (ihlal);
- *Roemen ve Schmit/Lüksemburg*, no. 51772/99, 25 Şubat 2003 (ihlal);
- *Van Rossem/Belçika*, no. 41872/98, 9 Aralık 2004 (ihlal);
- *Sallinen ve Diğerleri / Finlandiya*,no. 50882/99, 27 Eylül 2005 (ihlal);
- *Smirnov/Rusya*, no. 71362/01, 7 Haziran 2007 (ihlal);
- *Wieser ve Bicos Beteiligungen GmbH /Avusturya*, no. 74336/01, 16 Aralık 2007 (ihlal);
- *Iliya Stefanov/Bulgaristan*, no. 65755/01, 22 Mayıs 2008 (kısmen ihlal ve kısmen açıkça dayanaktan yoksunluk);

- *André ve Diğerleri/Fransa*, no. 18603/03, 24 Temmuz 2008 (ihlal);
- *Kolesnichenko/Rusya*, no. 19856/04, 9 Nisan 2009 (ihlal);
- *Xavier Da Silveira /Fransa*, no. 43757/05, 21 Ocak 2010 (ihlal);
- *Heino/Finlandiya*, no. 56720/09, 15 Şubat 2011 (ihlal);
- *Robathin/Avusturya*, no. 30457/06, 3 Temmuz 2012 (ihlal);
- *Michaud/Fransa*, no. 12323/11, 16 Aralık 2012 (ihlal yoktur);
- *Vinci Construction ve GTM Génie Civil et Services/Fransa*, no. 63629/10 ve 60567/10, 2 Nisan 2015 (ihlal);
- *Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados, RL ve Diğerleri/Portekiz*, no. 27013/10, 3 Eylül 2015 (ihlal yoktur);
- *Versini-Campinchi ve Crasnianski/Fransa*, no. 49176/11, 16 Haziran 2016 (ihlal yoktur);
- *Sommer/Almanya*, no. 73607/13, 27 Nisan 2017 (ihlal);
- *Jankauskas/Litvanya (no. 2)*, no. 48427/09, 27 Haziran 2017 (ihlal yoktur);
- *Lekavičienė/Litvanya*, no. 50446/09, 27 Haziran 2017 (ihlal yoktur);
- *Wolland /Norveç*, no. 39731/12, 17 Mayıs 2018 (ihlal yoktur);
- *Laurent/Fransa*, no. 28798/13, 24 Mayıs 2018 (ihlal);
- *Altay/Türkiye (no. 2)*, no. 11236/09, 9 Nisan 2019 (ihlal);
- *Kırdökve Diğerleri/Türkiye*, no. 14704/12, 3 Aralık 2019 (ihlal);
- *Saber/Norveç*, no. 459/18, 17 Aralık 2020 (ihlal);
- *Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, no. 11264/04 ve diğer 15 başvuru, 4 Şubat 2020 (22 başvurulan ile ilgili olarak ihlal);
- *Klaus Müller/Almanya*, no. 24173/18, 19 Kasım 2020 (ihlal yoktur);
- *Kadura ve Smaliy/Ukrayna*, no. 42753/14 ve 43860/14, 21 Ocak 2021 (ihlal);
- *Särgava/Estonya*, no. 698/19, 16 Kasım 2021 (ihlal);
- *Vasil Vasilev/Bulgaristan*, no. 7610/15, 16 Kasım 2021 (ihlal);
- *Mateuț/Romanya (k.k.)*, no. 35959/15, 1 Mart 2022 (kabul edilemezlik - mağdur sıfatının kaybedilmesi);
- *Kogan ve Diğerleri/Rusya*, no. 54003/20, 7 Mart 2023 (ihlal).
- *Bersheda ve Rybolovlev / Monako*, no. 36559/19 ve 36570/19, 6 Haziran 2024 (ihlal);
- *Namazli/Azerbaycan*, no. 8826/20, 20 Haziran 2024 (ihlal);
- *Kajganić/Sırbistan*, no. 27958/16, 8 Ekim 2024 (ihlal yoktur);
- *Reznik/Ukrayna*, no. 31175/14, 23 Ocak 2025 (ihlal);
- *Denysyuk ve Diğerleri/Ukrayna*, no. 22790/12 ve diğer 3 başvuru, 13 Şubat 2025 (ihlal);
- *Romanchenko ve Kharazishvili/Gürcistan*, no. 33067/22 ve 37832/22, 18 Şubat 2025 (ihlal);
- *Kulák/Slovakya*, no. 57748/21, 3 Nisan 2025 (ihlal);
- *Kavečanský/Slovakya*, no. 49617/22, 29 Nisan 2025 (ihlal);
- *Bayramov/Azerbaycan*, no. 45735/21, 6 Mayıs 2025 (ihlal).

10. madde kapsamındaki diğer davalar:

- *Casado Coca/İspanya*, no. 15450/89, 24 Şubat 1994 (ihlal yoktur);

- *W.R./Avusturya* (k.k.), no. 26602/95, 30 Haziran 1997 (kısmen kabul edilemezlik - açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Mahler/Almanya* (k.k.), no. 29045/95, 14 Ocak 1998 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Schöpfer/İsviçre*, no. 25405/94, 20 Mayıs 1998 (ihlal yoktur);
- *Nikula /Finlandiya*, no. 31611/96, 21 Mart 2002 (ihlal);
- *Steur/Hollanda*, no. 39657/98, 28 Ekim 2003, AIHS 2003-XI (ihlal);
- *Amihalachioaie /Moldova*, no. 60115/00, 20 Nisan 2004 (ihlal);
- *Foglia/İsviçre*, no. 35865/04, 13 Aralık 2007 (ihlal);
- *Coutant/Fransa*(k.k.), no. 17155/03, 21 Ocak 2008 (kabul edilemezlik – açıkça dayanaktan yoksunluk);
- *Mor/Fransa*, no. 28198/09, 15 Aralık 2011 (ihlal);
- *Karpetas/Yunanistan*, no. 6086/10, 30 Ekim 2012 (ihlal yoktur);
- *Kincses/Macaristan*, no. 66232/10, 27 Ocak 2015 (ihlal yoktur);
- *Bono/Fransa*, no. 29024/11, 15 Aralık 2015 (ihlal);
- *Rodriguez Ravelo/İspanya*, no. 48074/10, 12 Ocak 2016 (ihlal);
- *Radobuljac/Hırvatistan*, no. 51000/11, 28 Haziran 2016 (ihlal);
- *Čeferin /Slovenya*, no. 40975/08, 16 Ocak 2018 (ihlal);
- *Pais Pires de Lima/Portekiz*, no. 70465/12, 12 Şubat 2019 (ihlal);
- *Bagirov/Azerbaycan*, no. 81024/12 ve 28198/15, 25 Haziran 2020 (ihlal);
- *Rogalski /Polonya*, no. 5420/16, 23 Mart 2023 (ihlal).
- *Lutgen/Lüksemburg*, no. 36681/23, 16 Mayıs 2024 (ihlal);
- *Backović/Sırbistan (no. 2)*, no. 47600/17, 8 Nisan 2025 (ihlal yoktur);
- *Arvanitis ve Phileleftheros Public Company Limited/Güney Kıbrıs Rum Yönetimi*, no. 49917/22, 3 Temmuz 2025 (ihlal).

Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki diğer davalar

- *Van Der Mussele/Belçika*, no. 8919/80, 23 Kasım 1983 (kabul edilemezlik – konu bakımından (*ratione materiae*) bağdaşmazlık);
- *Smirnov/Rusya*, no. 71362/01, 7 Haziran 2007 (ihlal);
- *Kruglov ve Diğerleri/Rusya*, no. 11264/04 ve diğer 15 başvuru, 4 Şubat 2020 (11 başvuran ile ilgili olarak ihlal);
- *Dănoiu ve Diğerleri/Romanya*, no. 54780/15 ve diğer 2 başvuru, 25 Ocak 2022 (ihlal).